

Kiểu nhân vật người hùng trong truyện ngắn của Jack London

NGUYỄN TRỌNG ĐỨC *

Tóm tắt: Bài viết luận bàn, lí giải về kiểu nhân vật “người hùng” trong truyện ngắn của nhà văn Mỹ Jack London. Bằng việc chỉ ra những đặc điểm mang tính đặc trưng của kiểu nhân vật “người hùng” như một môtip khuôn mẫu trong truyền thống, tác giả đã chỉ ra các dạng “người hùng” trong truyện ngắn của J.London. Thông qua đó, tác giả đã chỉ ra nghệ thuật xây dựng nhân vật và ý nghĩa tư tưởng của kiểu nhân vật “người hùng” trong truyện ngắn J.London.

Từ khóa: Jack London; người hùng; quan niệm nghệ thuật về con người; nhân vật tráng sĩ; lí tưởng hóa; dũng cảm; khao khát tự do; phiêu lưu; tình yêu; sự hi sinh.

Ngày nhận bài: 28/3/2013; Ngày duyệt đăng bài: 15/8/2013

Jack London (1876 - 1916) là một trong những “bậc thầy truyện ngắn” của nền văn học hiện đại Mỹ. Thế giới nghệ thuật trong truyện ngắn của ông hết sức đa dạng và độc đáo. Trong đó, nhân vật là một trong những phương diện thể hiện rõ nhất tài năng, cá tính sáng tạo và quan niệm nghệ thuật về con người của nhà văn. Trong thế giới nhân vật của J.London, nổi bật hơn cả là kiểu nhân vật người hùng (heroic) - những nhân vật giữ vai trò trung tâm trong truyện ngắn của ông.

1. Người hùng trong lịch sử văn học

Nhân vật người hùng vốn đã rất quen thuộc trong văn chương Đông Tây kim cổ, nhưng ở mỗi thời đại, mỗi nhà văn, kiểu nhân vật này lại có những điểm đặc trưng loại biệt. Chúng ta từng biết đến Achille và Ulysse trong hai thiên sử thi nổi tiếng của Homere; đó là những nhân vật có đầy đủ các phẩm chất theo nguyên nghĩa của hai từ “anh hùng”. Đầu thế kỷ XVI, chàng hiệp sĩ Don Quijote xuất hiện trong tiểu thuyết của nhà văn Cervantes đã bắt đầu bước ra khỏi quan niệm truyền thống về người anh hùng để phản ánh hiện thực về

một thế giới mà ranh giới giữa phải trái, thật giả không còn minh bạch nữa. Bước sang thời hiện đại, người hùng trong tác phẩm của A.Camus là kẻ xa lạ luôn ám ảnh bởi những điều phi lí (Mersault trong *Kẻ xa lạ*).

Trong văn học Mỹ, nhân vật người hùng cũng xuất hiện khá nhiều trong tác phẩm của các nhà văn như S.Lewis, O.Henry, W.Faulkner, E.Hemingway... Trong đó, người hùng của S.Lewis không phải là hiệp sĩ gan dạ, dũng cảm, mà là những người giỏi giang trong việc kinh doanh, là những “ngọn tháp của tôn giáo kinh doanh” (ví dụ trong tiểu thuyết *Babbitt*). Người hùng trong truyện ngắn của O.Henry cũng chẳng có vai trò gì to lớn với cộng đồng, mà chỉ là những “con người hai mặt”, những “kẻ lừa đảo lương thiện” xuất hiện trong môtip anh hùng cứu mỹ nhân (ví dụ truyện *Chiếc lá cuối cùng*, *Buồng tâng thượng*,...) Người hùng trong tác phẩm của W.Faulkner là những con người nội tâm, gắn với muôn nỗi khổ đau trong

(*) ThS, NCS Khoa Văn học, Học viện Khoa học xã hội.

cuộc đấu tranh với nghịch cảnh (ví dụ *Bông hồng cho Emily*,...) Rất nhiều nhân vật trung tâm trong tác phẩm của E.Hemingway thuộc kiểu người hùng không có chiến công kỳ vĩ, cũng chẳng phải là người tiên phong trong cuộc đấu tranh vì lợi ích chung của cộng đồng, mà là những con người bình thường mang trong mình nỗi đau mất mát và nỗi ám ảnh triền miên về sự phá huỷ; họ luôn hành động không mệt mỏi để tìm chân lí cuộc đời (ví dụ các nhân vật Macomber trong *Hạnh phúc ngắn ngủi của Macomber*, Harry trong *Tuyết trên đỉnh Kalimanjaro*, viên trung úy trong *Lịch sử tự nhiên của cái chết*, Manuel trong *Người không bại cuộc*, ông lão Sanchiago trong tiểu thuyết *Ông già và biển cả*...). Như vậy, người hùng là hình tượng nhân vật xuất hiện khá phổ biến trong văn học từ cổ chí kim. Ở mỗi tác giả, kiểu nhân vật này gắn với những đặc điểm mang tính loại biệt. Nhưng tất cả đều là sự thể hiện quan niệm của các nhà văn về con người ở từng xã hội và thời đại lịch sử khác nhau.

2. Người hùng trong truyện ngắn của Jack London

2.1. Đặc điểm người hùng

Người hùng là hình tượng trung tâm trong truyện ngắn (và nhiều tiểu thuyết) của J.London, nhưng ông không lặp lại, không hoà tan mình vào bất cứ nhà văn nào. Người hùng trong truyện của ông vừa quen vừa lạ, vừa phảng phất bóng dáng của các nhân vật tráng sĩ trong sử thi dân gian, vừa có màu sắc huyền thoại, lại vừa là những con người được “chưng cất” từ hiện thực đời sống xã hội Mỹ đương thời.

Trong quan niệm truyền thống, người anh hùng luôn gắn với lí tưởng cao cả của cộng đồng, có phẩm chất mạnh mẽ, dũng cảm, tài giỏi hơn người, có tâm hồn cao

đẹp, có công trạng đặc biệt lớn lao cho cộng đồng. Trong các tác phẩm sử thi dân gian, nhân vật chính “là những anh hùng - tráng sĩ tiêu biểu cho sức mạnh thể chất và tinh thần, cho ý chí và trí thông minh, lòng dũng cảm của cộng đồng được miêu tả khá tỉ mỉ, đầy đủ từ cách ăn mặc, trang bị, đi đứng đến những trận giao chiến với kẻ thù, những chiến công lẫy lừng và đôi khi cả những nét trong sinh hoạt đời thường của họ nữa, điều đáng chú ý là tất cả những cái này đều được miêu tả trong vẻ đẹp kì diệu khác thường”⁽¹⁾.

Tiếp nối truyền thống, người hùng của J.London cũng có những phẩm chất cơ bản như: mạnh mẽ, dũng cảm, gan dạ, giàu ý chí nghị lực và niềm tin vào chính mình. Một số nhân vật có thêm tình thương yêu, lòng nhân ái và sự hy sinh cao thượng. Tuy nhiên, người hùng của J.London không hoàn toàn được hiểu với ý nghĩa “anh hùng” như quan niệm truyền thống. J.London không đưa đến cho người đọc mẫu người hùng đã “hoàn chỉnh” theo bút pháp lí tưởng hóa, mà tái hiện lên những con người thật trong đời sống, luôn vận động và phát triển qua sự tác động của tự nhiên và xã hội. Dưới ngòi bút của ông, nhân vật người hùng hội tụ đầy đủ những nét chính diện cũng như phản diện, cả những nét hài hước cũng như cao cả và nghiêm túc, cả sự nhỏ bé cũng như to lớn. Chẳng hạn, nhân vật Mackenzie trong truyện *Con trai của chó Sói (The Son of the Wolf)* là người từng đi đầu trong công cuộc khai phá những vùng đất mới, anh ta được xem là người hùng của thế giới văn minh. Nhưng khi buộc phải đối đầu với những chàng trai trong bộ tộc Sticks để

⁽¹⁾ Lê Bá Hán, Trần Đình Sử, Nguyễn Khắc Phi (đồng CB), *Từ điển thuật ngữ văn học*, Nxb. Đại học Quốc gia, H, 1997.

giành một cô gái thổ dân làm vợ, thì “một vạn năm văn minh đã biến khỏi con người Mackenzie như một cái vỏ bên ngoài, anh ta đã trở thành một người nguyên thủy sống trong hang động quyết chiến để giành giật con mồi của mình”⁽²⁾. Nhân vật Tom King là người hùng trong truyện *Miếng bít tết (A Piece of Steak)*. “Ngoài võ đài, anh là một người đi đứng, cử chỉ chậm rãi, bản tính dễ dãi. Những ngày trẻ trung, khi mà đồng tiền trong tay dồi dào. Tom King rất hào phóng. Anh chẳng hề thù hằn ai”. Thế nhưng “trên võ đài, anh đấm thật đau, đấm cho thành thương tật, đấm để huỷ diệt đối thủ”. “Cách kiếm ăn của anh thật như trong thời cổ, rất nguyên thủy, rất mã thượng, như thú vật, đó là cách đánh nhau để giành miếng thịt”⁽³⁾. Nhân vật Subienkow trong truyện ngắn *Mất mặt (Lost Face)* cũng là người dũng cảm, gan dạ đến phi thường, nhưng chính anh cũng đã từng là một tên cướp biển, và bàn tay anh đã giết chết người du khách để lấy giấy thông hành. Vậy là, trong hoàn cảnh khốn cùng, để tồn tại thì con người phải hành động, thậm chí dẫm đạp lên cả đạo lý và lẽ phải. Về phương diện này J.London đã chịu ảnh hưởng của Chủ nghĩa tự nhiên một cách khá đậm nét.

Trong truyện ngắn của J.London, nhân vật người hùng không đại diện cho sức mạnh, trí tuệ và đạo đức của cộng đồng, mà là những cá nhân mang vóc dáng xã hội, thường xuất hiện trong tư thế đơn độc. Hành động của người hùng xét cho cùng có phần vì sự tiến bộ của cộng đồng, nhưng trước hết và chủ yếu là vì mục đích thoát khỏi nghịch cảnh đời thường của cá nhân mình. Chẳng hạn, nhân vật người đàn ông trong *Nhóm lửa (To Build a Fire)* một mình đấu tranh chống lại môi trường băng tuyết để tiến về vùng đất của những

cái que hàn, nơi những người bạn của anh ta đang đợi. Người đàn ông trong truyện *Khe núi toàn vàng (All Gold Canyon)* lẻ loi giữa không gian rừng rậm bao la cũng chỉ vì muốn có thật nhiều vàng. Vị thủ lĩnh Lone trong truyện *Căn bệnh của người thủ lĩnh cuối cùng (The Sickness of Lone Chief)* một mình đi chinh phạt cả một bộ lạc láng giềng cũng chỉ vì mệnh lệnh của người cha...

Người hùng của J.London cũng là nơi hội tụ tinh hoa nhiều nguồn tư tưởng và học thuyết lớn của thời đại. Chúng ta có thể thấy ở kiểu nhân vật người hùng trong truyện của J.London những biểu hiện tư tưởng vô sản của K.Marx, thuyết tiến hóa của C.Darwin, quan niệm về sự thích nghi của muôn loài được áp dụng vào xã hội của H.Spencer, và đặc biệt là quan niệm “siêu nhân” của triết gia F.Nietzsche. Điều đáng lưu ý là J.London đã tiếp biến các học thuyết khoa học để làm nên sự độc đáo của riêng mình; truyện của ông vì thế không phải là bản cobby nguyên dạng của các học thuyết ấy. Sự chi phối của bốn nhà lập thuyết nói trên đã đẩy kiểu nhân vật người hùng của J.London vượt ra khỏi quan niệm truyền thống về người anh hùng để thể hiện cái nhìn độc đáo của nhà văn về con người và xã hội Mỹ ở thời đại nhà văn.

2.2. Các dạng người hùng

Nhân vật người hùng trong truyện ngắn của J.London xuất hiện ở nhiều dạng thức khác nhau. Trong đó, phổ biến nhất là dạng người hùng trong cuộc chiến sinh tồn. J.London không miêu tả người hùng trong bối cảnh “thiên thời, địa lợi, nhân hòa”, mà ông thường đặt các nhân vật chính vào những bối cảnh đầy thử

⁽²⁾ Jack London truyện ngắn chọn lọc (Trần Đức Thành tuyển chọn), Nxb. Văn học, H, 2002, tr. 223.

⁽³⁾ Jack London truyện ngắn chọn lọc, Sđd, tr.7.

thách cam go: hoặc phải đối đầu với môi trường thiên nhiên hoang dã đầy mầm mống của sự chết, hoặc trong bối cảnh bị xã hội áp bức bóc lột và đè nén một cách tàn nhẫn. Tồn tại trong những bối cảnh đó, ranh giới giữa tự do và mất tự do, giữa sự sống và cái chết đối với con người trở nên rất mong manh. Trong những bối cảnh đầy tính bi kịch như vậy, các nhân vật sẽ phải hành động kiên quyết để bảo vệ quyền lợi cũng như tính mạng của mình. J.London đã tập trung miêu tả rất tỉ mỉ về cuộc đấu tranh của con người chống lại các thế lực thù địch, và qua cuộc đấu tranh quyết liệt vì mục đích sinh tồn đó mà các nhân vật bộc lộ rõ những phẩm chất của những người hùng: dũng cảm, gan dạ, mạnh mẽ, kiên quyết, giàu ý chí nghị lực và tình yêu cuộc sống. Chẳng hạn như trong truyện ngắn *Tình yêu cuộc sống* (*Love of Life*), nhân vật người đàn ông đã phải vượt qua liên tiếp những cảnh ngộ, nhưng người đàn ông này không bao giờ chấp nhận đầu hàng cảnh ngộ. Hết lần này đến lần khác, anh ta đuổi bắt chim muông trên cạn, cá dưới khe núi, hoặc phải gồng mình để chiến đấu chống lại sự đe dọa của thú dữ. Đặt nhân vật vào cuộc chiến sinh tồn dữ dội, J.London đã khiến cho nhân vật tự bộc lộ hết phẩm chất của một con người mạnh mẽ, bản lĩnh, giàu ý chí nghị lực và tình yêu cuộc sống. Ở truyện ngắn *Koolau hủi* (*Koolau the Leper*), nhân vật chính Koolau bị đặt vào tình huống xung đột với bọn người da trắng - những kẻ xâm lăng đã gieo rắc bệnh dịch cho anh và cả bộ tộc của anh. Khi tất cả thổ dân trong bộ tộc đã đầu hàng kẻ thù thì Koolau là người duy nhất đứng lên chiến đấu. Riêng điều này cũng đủ để cho thấy phẩm chất gan dạ, dũng cảm và lòng khát khao tự do của Koolau. Cũng bị đặt

trong mối xung đột gay gắt với môi trường xã hội, nàng Lucy trong *Người sinh ban đêm* (*The Night-Born*) đã liên tục đấu tranh chống lại sự ràng buộc của gia đình, chống lại sự tàn nhẫn của người chồng ác độc để giành cuộc sống tự do cho bản thân. Không chịu nổi sự trói buộc trong căn nhà bé nhỏ của gia đình, Lucy đã lấy chồng với hy vọng được tự do. Nhưng người chồng của nàng cũng chỉ xem nàng như một người giúp việc không công. Sau một thời gian chịu đựng sự tàn nhẫn của người chồng, nàng đã tự giải thoát bản thân bằng cách từ bỏ người chồng kia để ra đi. Qua những hành động ấy Lucy đã bộc lộ rõ phẩm chất của người phụ nữ dũng cảm, gan dạ, khát khao tự do. Đó cũng là những phẩm chất điều kiện của một người hùng.

Bên cạnh dạng người hùng trong cuộc chiến sinh tồn, truyện ngắn của J.London còn có sự xuất hiện dạng người hùng trong những cuộc phiêu lưu. Những nhân vật ở dạng này thường được đặt trong môi trường thiên nhiên đầy thử thách. Họ hành động không vì lợi ích cộng đồng, cũng không phải vì mục đích tồn sinh, mà chỉ để thỏa khát vọng khám phá và chinh phục thế giới tự nhiên đầy bí ẩn. Cuộc sống đối với họ là một cuộc chơi, và họ đặt cược toàn bộ cơ đồ của mình vào cuộc chơi phiêu lưu đó. Chẳng hạn, trong truyện ngắn *Dũng khí của người Hà Lan* (*Dutch Courage*), hai người đàn ông tên là Gus Lafee và Hazard Van Dorn đã rời bỏ mảnh đất California để mạo hiểm với cuộc phiêu lưu chinh phục đỉnh Half Dome ở độ cao năm ngàn mét (feet) trên thung lũng Yosemite. Những người thích phiêu lưu luôn nhìn đỉnh Half Dome với ánh mắt khao khát, và đã có không ít người phải bỏ mạng khi chinh phục đỉnh cao này. Nhưng bất chấp mọi sự nguy hiểm, hai gã đàn

ông mang trong mình dũng khí của người Hà Lan đã cùng nhau chinh phục được đỉnh cao này trước sự ngạc nhiên của đoàn khách du lịch. Nhân vật người hùng trong những cuộc phiêu lưu còn được J.London khắc họa trong một số truyện ngắn khác như *Solomon quần đảo khủng khiếp* (*The Terrible Solomons*), *Một cuộc phiêu lưu trên biển* (*An Adventure in the Upper Sea*), *Trong những cánh rừng miền Bắc* (*In the Forests of the North*)... Đó là những con người có tâm hồn lãng mạn, ưa phiêu lưu mạo hiểm, dũng cảm, gan dạ và giàu bản lĩnh. Với những đặc điểm ấy, người hùng trong những cuộc phiêu lưu là hình ảnh biểu trưng cho người Mỹ trong công cuộc chinh phục thế giới tự nhiên đầy bí ẩn, và cũng qua dạng nhân vật này chúng ta sẽ hiểu thêm về con người của chính nhà văn.

Cuối cùng là dạng người hùng mang sứ mệnh truyền tải triết lí và giải mã ý nghĩa cuộc đời. Trong truyện ngắn của J.London, dạng nhân vật này xuất hiện khá nhiều, và đây cũng là dạng nhân vật thể hiện rõ nhất những suy tư trăn trở của nhà văn về cuộc đời và triết lí nhân sinh. Người hùng mang sứ mệnh giải mã ý nghĩa cuộc đời cũng được J.London đặt vào những hoàn cảnh, những tình huống hết sức gay cấn. Chúng ta bắt gặp trong truyện ngắn của J.London một anh chàng giảng viên đại học bị vợ phụ tình (Messner trong *Một trạm nghỉ*), một vị bác sĩ bị vợ bỏ rơi để đi theo người đàn ông khác (Linday trong *Đoạn kết của câu chuyện cổ tích*), một thủ lĩnh của người da đỏ bị người ta cướp vợ (Naass trong *Odyssey của phương Bắc*), một cô gái bị ép làm vợ để gạt nợ cho cha (El Soo trong *Sự ranh ma của lão Porportuk*), một người đàn ông đối diện với cái chết mà không còn lối thoát (Subienkow trong *Mất mặt*). Chúng ta cũng thấy trong

truyện của J.London những nhân vật bị đặt vào mỗi tình tay ba (Lee Barton và Ida Barton trong *Sóng lớn Kanaka*, Grace Bentham trong *Đặc quyền Linh mục*), một người da đen tốt bụng bị bão tố vùi dập trên biển cả mênh mông (Otoo trong *Người ngoại đạo*)... Dù trong hoàn cảnh nào họ vẫn giữ trọn phẩm chất tốt đẹp của mình. Ngoài những phẩm chất cơ bản của một người hùng như dũng cảm, gan dạ, giàu ý chí nghị lực và bản lĩnh thì dạng nhân vật này còn có những phẩm chất cao đẹp khác. Đó là lòng vị tha, nhân ái, tình yêu chân chính, và sự hy sinh cao thượng... Điểm độc đáo của J.London là ở chỗ ông thường đặt dạng nhân vật này vào những cảnh ngộ, những tình huống mang tính đời tư, đời thường. Ông để cho nhân vật tự đấu tranh tâm lí, tự nhận thức và đưa ra những cách giải quyết tình huống đầy tính nhân văn. Messner trong *Một trạm nghỉ* (*A Day's Lodging*) đổ hết số vàng xuống hố sâu trước lúc từ giã người vợ bội bạc và gã tình nhân, El Soo trong *Sự ranh ma của lão Porportuk* (*The Wit of Porportuk*) cũng đổ hết vàng xuống sông sau khi đưa mình ra bán đấu giá để trả nợ cho cha. Hành động của những con người ấy đã thể hiện triết lí sâu sắc của nhà văn: vàng có thể mua mọi thứ, ngoại trừ tình yêu và phẩm giá con người. Trong truyện *Đoạn kết của câu chuyện cổ tích* (*The End of the Story*), bác sĩ Linday sẵn sàng giúp người vợ phụ bạc cứu sống tình địch. Cách ứng xử đầy vị tha và cao thượng của Linday đã thể hiện quan niệm của J.London về lẽ sống: nền tảng của cuộc sống tốt đẹp là tình yêu và sự hy sinh. Naass - anh chàng da đỏ trong truyện *Odyssey của phương Bắc* (*An Odyssey of the North*) đã trải qua muôn vàn đau khổ để trả thù kẻ đã cướp vợ của mình. Khi trả

xong mối thù đối với kẻ tình địch thì nàng Unga vợ anh cũng một mực kháng cự và nhất quyết không theo anh trở về. Anh ta hành động vì thù hận nên anh ta bị trả giá bằng thù hận. Đó là triết lí của J.London về lẽ sống. Grace Bentham trong *Đặc quyền linh mục (The Priestly Prerogative)* đã không nghe theo lời khuyên của vị cha đạo, sẵn sàng từ bỏ người chồng lười biếng và vô trách nhiệm để đến với một người đàn ông khác theo tiếng gọi của tình yêu. Hành động ấy thể hiện quan niệm của nhà văn: cuộc đời chỉ đẹp khi ta sống trong tình yêu đích thực. Anh chàng da đen Otoo trong *Người ngoại đạo (The Heathen)* đã cứu sống và cảm hóa người bạn da trắng giữa môi trường bão tố. J.London đã qua nhân vật này để chuyển đến người đọc một thông điệp rằng: tình yêu thương và lòng nhân ái có sức mạnh cảm hóa con người.

Những ví dụ trên đây đã cho thấy trong truyện ngắn của J.London xuất hiện khá phổ biến dạng người hùng mang sứ mệnh truyền tải triết lí và giải mã ý nghĩa cuộc đời. Dạng nhân vật này được gọi là “người hùng” không chỉ vì họ mạnh mẽ, gan dạ, dũng cảm, mà chủ yếu là vì họ có những phẩm chất tốt đẹp của con người văn minh. Hành động tích cực của họ vượt ra khỏi tầm đoán định của người đọc. Những phẩm chất và hành động cao đẹp của họ đã giúp cho người đọc có thêm những kinh nghiệm sống, những cách ứng xử giàu tính nhân văn, và có sự nhận thức sâu sắc hơn về ý nghĩa của cuộc đời con người.

2.3. Nghệ thuật xây dựng nhân vật người hùng

Trước hết, phải khẳng định rằng hầu hết nhân vật trung tâm trong truyện ngắn của Jack London đều thuộc kiểu nhân vật

người hùng. Nói cách khác là J.London đã anh hùng hóa con người để biến những con người giữ vai trò nhân vật trung tâm trong truyện của ông thành những người hùng.

Nghệ thuật anh hùng hóa con người trong truyện ngắn của J.London trước hết thể hiện qua cách giới thiệu về xuất xứ nhân vật theo lối sử thi. Nếu như trong sử thi anh hùng, các nhân vật trung tâm luôn tự hào về cội nguồn cao quý của mình, thì trong truyện ngắn của mình J.London cũng rất quan tâm đến phương diện này. Ông không chỉ khắc họa nhân vật ở trạng huống hiện tại, mà ông luôn quan tâm đến xuất xứ của nhân vật. Chẳng hạn như trong truyện *Odysssey của phương Bắc*: “Tôi là Naass, một tù trưởng và cũng là con trai của một vị tù trưởng (...). Chòm xóm chúng tôi ở trên đảo Akatan (...). Tôi mang trong mình dòng máu lạ lùng, hùng mạnh của người da trắng từ ngoài biển tới”⁽⁴⁾. Trong truyện *Hội những người già (The League of the Old Men)* nhà văn để cho nhân vật chính tự giới thiệu: “Tôi là Imbel, ở bộ lạc Cá Trắng (...). Bố tôi là Otxaboc, một hiệp sĩ dũng cảm, (...). Những tập quán của cha ông là tập quán của chúng tôi”, “Cha ông chúng tôi và cha ông của cha ông chúng tôi đã chiến đấu với bộ lạc Penli và vạch ra biên giới của nước tôi”⁽⁵⁾. Trong truyện *Sự ranh ma của lão Porportuk (The Wit of Porportuk)*, người kể chuyện đã giới thiệu với người đọc về nhân vật chính, nàng El Soo: “El Soo nhanh nhẹn, khéo léo và mẫn tiệp, nhưng trước nhất cô là lửa, ngọn lửa sống động của cuộc sống, một cá tính chói

⁽⁴⁾ *The Yukon Writings of Jack London*, Tally Hall Press, Ann Arbor, 1996, p. 382.

⁽⁵⁾ *Tiếng gọi nơi hoang dã* (Tập truyện ngắn, Mạnh Chương, Nguyễn Công Ái, Vũ Tuấn Phương dịch), Nxb. Văn học, H, 2002, tr. 255 - 256.

sáng pha lẫn nghị lực với sự dịu dàng và tính táo bạo. Cha cô là một vị thủ lĩnh và dòng máu của ông chảy trong huyết quản của cô”⁽⁶⁾.

Những lời giới thiệu về xuất xứ nhân vật trong truyện ngắn của J.London có lúc được phát ngôn qua ngôn ngữ của người kể chuyện, cũng có lúc do chính nhân vật tự giới thiệu với một giọng điệu hùng tráng mang âm hưởng ngợi ca, tự hào. Đây là một trong những điểm gặp gỡ giữa nhân vật trong truyện của J.London với các nhân vật trung tâm trong các thiên sử thi nổi tiếng. Cách giới thiệu như vậy tự nó đã phần nào làm toát lên chất người hùng trong nhân vật của ông. Nhưng sâu xa hơn, ông muốn cho người đọc thấy rằng, trong quan niệm của ông, phẩm chất “người hùng” không phải được nảy sinh do thời thế, mà đó là bản chất tiềm ẩn trong con người, được tiếp nối từ truyền thống của cha ông. Trong đời thường, những phẩm chất ấy bị che khuất bởi cuộc mưu sinh, nhưng khi hoàn cảnh thôi thúc thì những phẩm chất ấy sẽ trỗi dậy, trở thành sức mạnh cho con người trong cuộc chiến chống lại các thế lực thù địch.

Cùng với cách giới thiệu nhân vật theo lối sử thi, J.London cũng rất quan tâm đến việc miêu tả ngoại diện của nhân vật. Tất cả các nhân vật trung tâm trong truyện của ông đều có chung đặc điểm ngoại diện cường tráng. Ngoại diện ấy khiến cho những người xung quanh phải ngưỡng mộ hoặc khiếp sợ. Chẳng hạn như ngoại diện của Tom King trong truyện *Miếng bít tết*: “Chính bộ mặt của Tom King mới quảng cáo rõ nghề nghiệp của anh, không làm vào đâu được. Đó là bộ mặt của một võ sĩ nhà nghề điển hình, bộ mặt của người đã từng lăn lộn những năm dài trên cái võ đài hình vuông, và vì vậy

đã nổi bật mọi nét của một con mãnh thú chiến đấu. Rõ ràng đó là một khuôn mặt cầu cạo, mà bất kỳ một nét nào cũng có thể làm cho người ta phải chú ý”⁽⁷⁾. Trong truyện ngắn *Con trai của Sói* nhà văn không miêu tả chi tiết về ngoại hình của nhân vật chính Mackenzi, nhưng chỉ cần vài lời khái quát thì ngoại diện của Mackenzi vẫn nổi bật như một con mãnh thú: “Nhìn Biriuc Mackenzi, ta lập tức dễ nhận ra đây là người đi đầu trong công cuộc khai thác đất mới. Khuôn mặt Biriuc Mackenzi còn đậm dấu ấn của hai mươi lăm năm vật lộn với các thế lực hung bạo của thiên nhiên”⁽⁸⁾.

Ngoại diện của nhân vật có lúc được miêu tả qua lời của người kể chuyện hàm ẩn, nhưng trong nhiều truyện ngắn, J.London đã quan sát nhân vật theo điểm nhìn “kính vạn hoa” của các nhân vật khác trong truyện. Chẳng hạn như khi ông miêu tả Steve - nhân vật trung tâm trong truyện ngắn *Alo ha oe (Aloha Oe)*: “một người đàn ông thực thụ, một nhà thể thao, một vị thần màu đồng hun của biển cả, một tay bơi cừ khôi”. Trong mắt của người thiếu nữ Dorothy Sambrooke, “Steve thật là đẹp trai... Hình ảnh của anh đã in sâu trong tâm trí cô, và với một sự thích thú vô ý thức, cô hình dung thấy một cơ thể uyển chuyển tuyệt đẹp, đôi vai khỏe, đôi tay đầy tin cậy có thể nhẹ nhàng bế cô lên yên ngựa”⁽⁹⁾. Chúng ta có thể tìm thấy trong truyện của J.London vô số những chi tiết miêu tả ngoại diện của các nhân vật trung tâm. Tất cả đều mang vẻ

⁽⁶⁾ *Jack London truyện ngắn chọn lọc*, Sdd, tr. 205.

⁽⁷⁾ *Tiếng gọi nơi hoang dã*, Sdd, tr.6.

⁽⁸⁾ *Jack London tác phẩm chọn lọc*, Nxb. Văn hoá - Thông tin, H, 2001, tr.198.

⁽⁹⁾ *Tuyển tập truyện ngắn J. London* (Phạm Sông Hồng tuyển chọn), Nxb. Hội Nhà văn, H, 1997, tr. 276 - 284.

đẹp khỏe khoắn, rắn chắc, cường tráng. Đôi lúc nhà văn đã lí tưởng hóa để biến vẻ đẹp ấy trở thành biểu tượng của nghệ thuật tạo hình. Đó chỉ có thể là vẻ đẹp của những con người có nội lực mạnh mẽ bên trong. Có thể nói, miêu tả ngoại diện là một trong những thủ pháp nghệ thuật để J.London anh hùng hóa con người trong truyện ngắn của mình.

Một trong những thủ pháp xây dựng nhân vật nổi bật của J.London là miêu tả hành động và cách ứng xử mạnh mẽ của con người. Ông thường đặt nhân vật vào những hoàn cảnh oái oăm, bi kịch, để rồi sau đó các nhân vật phải tự hành động, tự bộc lộ phẩm chất của mình. Chẳng hạn, trong truyện ngắn *Mất mặt*, con đường của Subienkow đã tận cùng, hai tay bị trói chặt sau lưng, chờ đợi đến lượt bị tra tấn hành hình, và không còn hy vọng gì thoát thân được. Hoàn cảnh ấy khiến cho nhiều người phải khiếp sợ, van xin, nhưng Subienkow thì không như thế. “Chàng không sợ chết. Chàng đã dùng đôi tay tự bảo vệ đời mình trên con đường gian nan suốt từ Warsaw đến Nulato trong một thời gian dài đặc nên cái chết không làm chàng rùng mình được”⁽¹⁰⁾. Subienkow chỉ rùng mình vì kinh tởm khi nhìn những người đang rên rỉ khóc than cầu xin tha mạng. Chàng bình tĩnh đón nhận cái chết trong tư thế của một người hùng. Nhân vật Charley - đội trưởng đội tuần tra cá trong truyện *Hành động táo bạo của Charley (Charley's Coup)* cùng với các đồng đội đã rơi vào một hoàn cảnh hết sức nguy hiểm đến tính mạng. Họ đuổi bắt đám ngư dân Hy Lạp đánh bắt cá trái phép, và bị chống lại một cách dữ dội. Tất cả ngư dân đều có súng, và họ tấn công hàng loạt. Khi tất cả thủy thủ đã tìm chỗ ẩn nấp, và người chủ

của con thuyền tuần tra đã đề nghị rút lui, thì chính Charley đã một mực chỉ huy đồng đội tiến lên. Mặc dù “đạn vẫn nổ cho đến khi con thuyền chỉ còn lại một điểm đen, nhưng Charley vẫn nhe răng cười và bình tĩnh”. Anh liên tục nói: “Chúng ta không thể dừng lại”. “Tôi không bao giờ nghĩ đến nó, chúng ta không thể dừng lại”. Ngay cả khi người chủ thuyền đã tuyệt vọng thì Charley vẫn bình tĩnh nói: “Chúng ta không bao giờ gặp nguy hiểm”, “tất cả chúng ta phải làm, bất kể khi nào, chúng ta sẽ đi mãi”⁽¹¹⁾. Hành động táo bạo của Charley cuối cùng đã giúp cho đội tuần tra chiến thắng. Truyện kết thúc trong cảnh các phóng viên của báo doanh nghiệp chụp ảnh con thuyền chiến thắng và người đội trưởng Charley dũng cảm.

Sự phân tích trên đây cho thấy các nhân vật trung tâm trong truyện ngắn của J.London luôn bị đặt vào những hoàn cảnh hết sức éo le, bi đát. Trong hoàn cảnh ấy họ phải hành động để tự giải thoát mình. Với thủ pháp này J.London đã đẩy nhân vật xuống tận đáy sâu của bi kịch, rồi sau đó kéo họ trở về bằng việc miêu tả hành động phi thường của họ. Đó chính là thủ pháp đòn bẩy - một trong những phương thức nghệ thuật độc đáo mà J.London đã sử dụng để anh hùng hóa kiểu nhân vật con người. Có thể hình dung cái quy thức anh hùng hóa con người trong truyện của J.London như sau: *một con người bình thường -> bị đặt vào một hoàn cảnh bi đát -> hành động, dũng cảm, mạnh mẽ, kiên quyết -> trở thành người hùng phi thường.*

⁽¹⁰⁾ Jack London, *Lost Face*, 1910, <http://www.jacklondon.net/writings>.

⁽¹¹⁾ Jack London, *Tales of the Fish Patrol*, 1905, <http://www.jacklondon.net/writings>.

2.4. Ý nghĩa tư tưởng của nhân vật người hùng

Xét về vai trò, ý nghĩa, người hùng là kiểu nhân vật trung tâm trong hầu hết truyện ngắn của J.London. Kiểu nhân vật này trước hết là hiện thân cho cuộc đời và con người tác giả, một con người đã phải nếm đủ mọi đắng cay cũng như vinh quang của chế độ xã hội. Người hùng mang trong mình cả những phẩm chất tốt đẹp cũng như thấp hèn, văn minh và man rợ cũng là sự biểu trưng cho giấc mơ và bi kịch của nước Mỹ ở thời đại nhà văn.

Nhân vật người hùng dưới ngòi bút của J.London còn có ý nghĩa tượng trưng cho phẩm chất và tính cách của người Mỹ trong cuộc đấu tranh sinh tồn: dũng cảm, gan dạ, thực dụng, ưa phiêu lưu mạo hiểm, hành động mạnh mẽ, ý chí nghị lực phi thường và tình yêu cuộc sống mãnh liệt.

Bằng việc đề cao những cá nhân người hùng, J.London mong muốn hướng dẫn hành động của con người thoát khỏi thực tế cuộc sống khốc liệt và chuyển đến người đọc nhiều thông điệp về lẽ sống. Trong hiện thực xã hội đầy rẫy những mối hiểm họa, nếu con người tồn tại trong thế cô độc thì cũng có nghĩa là con người đã tự khai tử cho chính mình. Những cá nhân người hùng trong truyện ngắn của J.London có ý nghĩa thôi thúc sự trỗi dậy của ý thức con người để phá vỡ bức màn đen tối đang bao phủ xã hội hiện tại.

Người hùng theo quan niệm của J.London mặc dù còn có những điểm mâu thuẫn, nhưng vượt lên trên những điểm hạn chế, kiểu nhân vật này đã thể hiện những khát vọng cháy bỏng của nhà văn: khát vọng xóa bỏ lối sống thực dụng và thiếu vắng tình người, khát vọng đưa đến cho loài người một xã hội văn minh hơn.

Mặt khác, với kiểu nhân vật người hùng, J.London dường như muốn thu hẹp sự quan sát của mình vào một phần cụ thể của hiện thực đời sống xã hội, dồn nén nhãn lực vào đó với mục đích tạo ra những hình tượng nghệ thuật gây được ấn tượng mạnh về cái hiện thực mà con người trong kỷ nguyên hiện đại đang phải đối diện./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Kim Anh (2003), *Lòng khát khao sống và cuộc đấu tranh sinh tồn trong tác phẩm Tình yêu cuộc sống của Jack London*, Tạp chí Châu Mỹ ngày nay, số 8, tr. 60 - 63.
2. Lê Huy Bắc (2009), *Đặc trưng truyện ngắn Anh Mỹ*, Nxb. Đại học Sư phạm, Hà Nội.
3. Lê Đình Cúc (2007), *Lịch sử Văn học Mỹ*, Nxb. Giáo dục, Hà Nội.
4. Lê Bá Hán, Trần Đình Sử, Nguyễn Khắc (Đồng chủ biên) (1997), *Từ điển thuật ngữ văn học*, Nxb. Đại học Quốc gia, Hà Nội.
5. *Tuyển tập truyện ngắn J. London* (1997), (Phạm Sông Hồng tuyển chọn), Nxb. Hội Nhà văn, Hà Nội.
6. *Jack London truyện ngắn chọn lọc* (2002), (Trần Đức Thành tuyển chọn), Nxb. Văn học, Hà Nội.
7. *Tiếng gọi nơi hoang dã* (2002), (Mạnh Chương, Nguyễn Công ái, Vũ Tuấn Phương dịch), Nxb. Văn học, Hà Nội
8. *The Yukon Writings of Jack London* (1996), Tally Hall Press, Ann Arbor.
9. Jack London (1905), *Tales of the Fish Patrol*, <http://www.jacklondon.net/writings>.
10. Jack London (1910), *Lost Face*, <http://www.jacklondon.net/writings>.
11. Earle Labor (1965), *Great Short Works of Jack London*, Harper and Row, Publishers, New York.